

KONFERENCJA SPRAWOZDAWCZA INSTYTUTU ARCHEOLOGII UJ BADANIA W SEZONIE 2018

ABSTRAKTY REFERATÓW

Paweł Valde-Nowak, Bolesław Ginter, Krzysztof Sobczyk, Mirosław Zając, Damian Stefański, Katarzyna Zarzecka-Szubińska

Wyniki badań Jaskini Ciemnej w sezonie 2018

W roku 2018 prace na stanowisku w jaskini Ciemnej miały charakter ograniczony. Kontynuowano prace w wykopie czwartym (IV), którego eksploracja ma na celu przebadanie wypełniska u wejścia do Komory Głównej jaskini. Prace wykopaliskowe przeprowadzono na obszarze kilku metrów kwadratowych. Niemniej ze względu na mocny upad warstw w kierunku wyjścia jaskini, na jednym poziomie eksploracyjnym ujawniły się zarówno warstwy plejstoceny, jak i holoceny. W trakcie badań pozyskano nieliczny inwentarz wyrobów krzemianych i ceramicznych, który można wiązać z okresem neolitu. W trakcie obecnego sezonu przeprowadzono również szereg analiz studyjnych obejmujących zarówno materiał zabytkowy, jak i paleoantropologiczny pochodzący z wcześniejszych sezonów badawczych.

Magda Cieśla, Anna Kraszewska, Jakub Skłucki, Krzysztof Rak, Albert Wydrzycki, Justyna Zakrzeńska, Paweł Valde-Nowak

Prace terenowe Zakładu Archeologii Epoki Kamienia IA UJ w Karpatach w 2018 r.

W lipcu 2018 r. rozpoczął się kolejny sezon prac na stanowisku w Jaskini w Obłazowej. W ich trakcie odkryto dużą ilość zabytków paleolitycznych, przede wszystkim związanych z osadnictwem neandertalskim (najliczniej reprezentowany był materiał z warstw najstarszych: XXb, XIX, XVIIIb i XVII). Wśród najciekawszych odkryć wymienić należy konstrukcję kamienną, którą interpretować należy jako obstawę ogniska. Konstrukcje takie na stanowiskach paleolitu środkowego należą do rzadkości. Obiekt związany jest z warstwą XVIIIb i należącym do niej licznym inwentarzem narzędzi kamiennych oraz kości zwierzęcych.

We wrześniu prowadzone były prace badawcze na stanowisku mezolitycznym Sułkowice „Nad Gościbią”. Trzeci sezon badawczy zakończył się odkryciem 330 artefaktów kamiennych. Zarówno rdzenie, jak i narzędzia potwierdzają dotychczasową identyfikację kulturowo-chronologiczną ze wskazaniem na mezolityczną kulturę komornicką.

Stanisław Wilk, Michał Kasiński

Wyniki badań wykopaliskowych kompleksu osadniczo-sepulkranego z neolitu i wczesnej epoki brązu na stan. 2 w Książnicach. Sezon 2018

Tegoroczne badania wykopaliskowe na stan. 2 w Książnicach odbyły się w dniach 6 - 25 sierpnia i objęły swoim zasięgiem obszar o łącznej powierzchni 125 m². Dwa wykopy archeologiczne (I/18 i II/18) zlokalizowano we wschodniej części stanowiska, w miejscu, gdzie w latach 2015-2017 odkryto liczące siedem obiektów skupisko grobów kultury ceramiki sznurowej (KCS) i kultury złockiej.

Głównym celem badań w sezonie 2018 było dokończenie eksploracji grobu niszowego nr 9 KCS oraz sprawdzenie jego bezpośredniego otoczenia, w poszukiwaniu reliktyw kolejnych konstrukcji niszowych. Na dnie niszy, na głębokości 200-220 cm odsłonięto bardzo dobrze zachowany szkielet dorosłej osoby, ułożony wzdłuż osi N-S, w pozycji skurczonej na lewym boku. Wyposażenie grobu składało się z trzech naczyń glinianych, dwóch zauszników miedzianych, trzech zawieszek kościanych oraz siekiery czworościennej z krzemienia świciechowskiego.

Na S i SW od grobu 9 KCS natrafiono na kilka jam, z których dwie okazały się niezwykle interesujące. Obiekt 2/18 dostarczył licznego i zróżnicowanego zespołu zabytków ceramicznych. Na szczególną uwagę zasługują fragmenty naczyń cienkościennych (m.in. pucharów na pustej nóżce), noszące ślady czerwonej angoby, oraz fragmenty grubościennej ceramiki zdobione motywem ukośnych i krzyżujących się linii rytym. Z zalegającej na dnie obiektu w-wy kości zwierzęcych pochodzą dwie zachowane w całości tarczki kościane ozdobione liniami rytymi. Całość materiału zabytkowego wstępnie określono jako późno lendzielski.

W profilu drugiego z obiektów (nr 3/18), natrafiono na fragment niszy grobowej, do której wejście znajdowało się poza granicami wykopu. Ze względu na zbliżający się koniec badań, eksplorację nowoodkrytego grobu niszowego zostawiono na następny sezon wykopaliskowy.

Wykop II/18 wytyczono w celu weryfikacji anomalii magnetycznej o kształcie zbliżonym do prostokąta, widocznej ok. 18-20 m na SW od wykopu I/18. Tuż pod humusem, natrafiono na zarys jamy grobowej (ob. 4/18), orientowanej wzdłuż linii N-S. Na głębokości 40-50 cm odsłonięto bardzo źle zachowane relikty szkieletu ludzkiego, ułożonego w pozycji skurczonej na lewym boku z czaszką od S. Wyposażenie grobu składało się z czerpaka glinianego, drobnych fragmentów drugiego naczynia oraz z przęślika glinianego. Odkryty pochówek należy do kultury lubelsko-wołyńskiej (grób nr 18). Jego lokalizacja ok. 45 m na E od skrajnych grobów badanego w latach 2001-2014 cmentarzyska, wskazuje, że być może będziemy mieli w tym miejscu do czynienia z kolejnym skupiskiem grobów tej kultury.

Anna Gawlik, Piotr Godlewski

Badania archeologiczne na stanowisku 1 w Witowie, gm. Koszyce, w sezonie 2018

W lipcu 2018 roku prowadzono wykopaliska na stanowisku nr 1 w Witowie, gm Koszyce. Od roku 2015 prace prowadzone są w płd.-wsch. części cypla, na którym położone jest to wielohektarowe stanowisko archeologiczne. Mają one na celu weryfikację wyników badań geomagnetycznych z 2015 roku, które sugerowały na tym terenie obecność obiektów archeologicznych i oraz konstrukcji określanych rowami – fosami. W sezonie 2018 skupiono się na przebadaniu powierzchni pozostawionej pomiędzy wkopami z roku 2015 i 2017. Otwarto w sumie trzy odcinki o łącznej powierzchni 75 m² (odc. VII, VIII i XI), i zidentyfikowano 17 obiektów archeologicznych. W większości przypadków są to pozostałości jam trapezowatych kultury łużyckiej, które można datować od III OEB po HaC. Wstępna analiza materiału masowego (ceramika) z warstwy spływowej sugeruje możliwość przeżywania się osadnictwa kultury łużyckiej w tym rejonie stanowiska nawet do HaD (600-450 BC), choć wymaga to jeszcze potwierdzenia. Jednym z najciekawszych obiektów związanych z kulturą łużycką jest niewielki jama 24 gdzie w części przydennej znaleziono dużą wazę, zachowaną w całości, a w środku, na jej dnie, duży fragment zniszczonego i przepalonego żarna nieckowatego. W samej jamie, jak i wazie, nie znaleziono innych artefaktów, ani fragmentów kości. Staranne ułożenie wazy i jej zawartość sugerują, iż nie są śmieci wyrzucane do jam odpadkowych, ale przemyślane działanie o charakterze rytualno-magicznym. Na odc. VII natrafiono na resztki niewielkiej półziemianki (granica NE obiektu jest niemożliwa do ustalenia, bo została zupełnie zniszczona przez procesy stokowe na stanowisku) około 2x3 m, datowanej dzięki ceramice i przedmiotom żelaznym na okres wpływów rzymskich. Niewielką część tego obiektu zidentyfikowano już podczas wykopalisk w 2015 roku.

Marcin Przybyła, Joanna Jędrzyk

Wyniki badań wykopaliskowych na prehistorycznym grodzisku w Maszkowicach w sezonie 2018

W lipcu i sierpniu 2018 roku kontynuowane były prace wykopaliskowe w północno-wschodniej strefie prehistorycznego grodziska w na Górze Zyndrama w Maszkowicach (Karpaty Zachodnie). W ramach tych badań zrealizowano następujące zadania: 1. odsłonięcie z pomocą sprzętu mechanicznego zasypiska wykopów z lat 1971-1972, zidentyfikowanie i zadokumentowanie świadka profilu przecinającego jamę wczesnobrązową, 2. odkrycie kilkunastometrowego odcinka muru z wczesnej epoki brązu, do poziomu zalegania kamieni in situ, 3. eksploracja dużego wykopu położonego na stoku, zlokalizowanego poniżej muru kamiennego, w celu rozpoznania strefy jego rozwaliska, przedpoła fortyfikacji oraz śladów późniejszych umocnień, 4. wykonanie prac zabezpieczających na 50-metrowym odcinku muru obronnego oraz częściowa restauracja wschodniej bramy.

Żenia Demczuk

Wyniki badań archeologicznych Bilskiego kompleksu archeologicznego; sezon 2018.

W prezentacji zostaną przedstawione wyniki badań przeprowadzonych na dwóch stanowiskach okresu scytyjskiego, wchodzących w skład Bilskiego kompleksu archeologicznego.

W pierwszej fazie badań skoncentrowano się na obszarze położonym na wschód od zewnętrznej strony wałów, gdzie natrafiono na pierwsze cmentarzysko płaskie w basenie Worskli, datowane na drugą połowę I tys. BC. Kolejny etap objął prace ratunkowe w obrębie nekropoli podkurhanowej „B”, zlokalizowanej poza południową częścią fortyfikacji. Przebadano sześć kurhanów datowanych na koniec V – VI w p.n.e.

Paulina Kowalczyk-Matys

Spoločności środkowej i późnej epoki brązu oraz wczesnej epoki żelaza w dorzeczu górnej Wisły w świetle znalezisk sepulkralnych

Badania ostatnich lat przyniosły nowe informacje na temat stanowisk sepulkralnych społeczności kultury łużyckiej zamieszkującej tereny w dorzeczu górnej Wisły, co pozwala na nowo spojrzeć na potencjał poznawczy tego zasobu źródeł archeologicznych.

Celem przygotowywanej pracy jest analiza cmentarzysk oraz znalezisk grobowych z terenów osad, użytkowanych przez społeczności tzw. podgrupy krakowskiej grupy górnośląsko-małopolskiej kultury łużyckiej. Są to między innymi stanowiska w Targowisku, Biezanowie, Prokocimiu, Modlniczce, Modlnicy i Kryspinowie. Zostaną scharakteryzowane i porównane formy założeń cmentarnych. Podjęte zostaną również problemy z zakresu paleodemografii grup ludności zasiedlających badane terytorium, takie jak struktura wiekowa czy oraz potencjalne rozwarstwienie społeczne. Wyposażenie pochówków będzie rozpatrzone nie tylko w świetle zachowań rytualnych, czy wspomnianego zróżnicowania społecznego, ale także w kontekście relacji interkulturowych. Ponieważ cmentarzyska stanowią nierozzerwalną część sieci osadniczej, zostaną również nakreślone wzajemne relacje pomiędzy nimi a stanowiskami osadniczymi.

Już wstępna analiza ukazuje, że potencjalne zróżnicowanie społecznie nie ma jednak wyraźnego odbicia w inwentarzach grobowych, znajdujących na cmentarzyskach. Swoista egalitarność jest widoczna zarówno w zespołach datowanych na III i IV OEB, jak i na V OEB-HaC. Wydaje się więc, że na przestrzeni tego okresu ustrój społeczny zasadniczo nie ulega zmianie. W przeciągu V OEB obserwuje się zwiększenie liczby cmentarzysk, co zdaje się korespondować z rozrostem sieci osadniczej. Ponadto podkrakowski region osadniczy w ciągu epoki brązu i wczesnej epoki żelaza był też strefą kontaktową dla różnych tradycji kulturowych, o czym świadczy między innymi pochówek z Modlnicy, stanowisko 5. Dalekosiężne kontakty poświadczają inne materialne pozostałości jak kolie paciorków szklanych z Biezanowa i Targowiska.

Cmentarzyska nie są co prawda zwierciadlanym odbiciem żyjącej zbiorowości ludzi, ale ich badania mimo wszystko wnoszą pokaźny pakiet informacji na temat życia religijnego, społecznego i ekonomii.

Joanna Zagórska-Telega, Jacek Pikulski.

Badania wykopaliskowe na wielokulturowym stanowisku w Michałowicach, gm. Czarnocin, woj. świętokrzyskie, w sezonie 2018.

Tegoroczne badania wykopaliskowe prowadzone na cmentarzysku w Michałowicach koncentrowały się w południowo-wschodniej części jego zasięgu. Miały one na celu uchwycenie południowej granicy cmentarzyska ludności kultury przeworskiej. Przebadano obszar o powierzchni ponad 6 arów. Na obszarze tym odkryto pojedyncze zabytki kultury przeworskiej oraz jeden bardzo zniszczony, zachowany jedynie w przydennej części, obiekt rowkowy. Wydaje się, że cmentarzysko ludności kultury przeworskiej zostało przebadane w całości.

W trakcie badań odkryto natomiast dwa zniszczone w znacznej części groby kultury łużyckiej oraz jeden obiekt o trudnej do ustalenia chronologii.

Jan Bulas, Michał Kasiński, Magdalena Okońska

Wyniki trzeciego sezonu badań archeologicznych na osadzie kultury przeworskiej w Rzemienowicach (pow. Kazimierza Wielka, woj. świętokrzyskie)

Prace wykopaliskowe prowadzone w sezonie 2018 na osadzie w Rzemienowicach stanowiły kontynuację badań rozpoczętych w 2016 roku. Czas użytkowania stanowiska, określony w oparciu o wyniki dotychczasowych badań, obejmuje okres od okresu lateńskiego po okres wędrówek ludów, z możliwymi epizodami zasiedlenia tego terenu we wcześniejszych odcinkach prądziejów.

Tegoroczne wykopaliska objęły obszar niecałych 2 arów. Na badanej powierzchni rozpoznano zachowaną częściowo warstwę akumulacyjną oraz obiekty osadowe kultury przeworskiej. Wśród nich wymienić należy przede wszystkim pozostałości trzech obiektów półziemiankowych o konstrukcji słupowej, pochodzących prawdopodobnie z różnych odcinków okresu rzymskiego. W obrębie dwóch z nich zachowały się unikatowe gliniane konstrukcje trzech palenisk lub pieców (?) o nieokreślonym przeznaczeniu. Dodatkowo, w jednej z ziemianek zachował się fragment klepiska.

Z terenu wykopalisk pochodzi bogaty zbiór zabytków. Najliczniej reprezentowana jest ceramika (w tym pojedyncze fragmenty naczyń kultury lateńskiej, oraz fragmenty ceramiki z młodszego okresu przedrzymskiego oraz wczesnego okresu rzymskiego), wystąpiły także przedmioty metalowe, kościane, szklane oraz bursztynowe.

Dodatkowo, na stanowisku regularnie prowadzona jest prospekcja z wykrywaczami metali. Działania te stanowią ochronę przed nielegalnymi poszukiwaczami skarbów, dostarczając i uzupełniając jednocześnie informacji na temat chronologii stanowiska oraz kontaktów jej mieszkańców z innymi obszarami.

Jan Bulas, Michał Kasiński, Magdalena Okońska, Marcin M. Przybyła

Wyniki najnowszych badań rozpoznawczych na stanowisku 15-17 w Nowym Brzesku, pow. proszowski.

Kompleks stanowisk w Nowym Brzesku tworzy rozległą ok. 20-hektarową osadę, która dostarczyła śladów osadnictwa datowanych od okresu neolitu po nowożytność. Ze względu na korzystną lokalizację oraz obecność w okolicy żyznych gleb ślady obecności człowieka są tu szczególnie liczne. Uwaga ta dotyczy również okresu lateńskiego, rzymskiego oraz wczesnego okresu wędrówek ludów. Ze względu na bogactwo znalezisk stanowisko to jest regularnie penetrowane przez detektorystów, co stanowi zagrożenie dla dziedzictwa archeologicznego. Fakt ten był istotnym impulsem do podjęcia prac rozpoznawczych na jego obszarze, które rozpoczęły się już w 2012 roku.

W sezonie 2017/2018 zakres prac badawczych został poszerzony. Dotyczy to w pierwszej kolejności kampanii badań powierzchniowych przeprowadzonych na wiosnę 2018 roku. W ich efekcie prac oraz dzięki zastosowaniu wykrywaczy metali udało się pozyskać liczne i często unikatowe materiały związane z wszystkimi wymienionymi odcinkami chronologicznymi. Jednym z najciekawszych znalezisk ostatniego sezonu badawczego był depozyt kilkudziesięciu przedmiotów żelaznych, obejmujących narzędzia rolnicze i ciesielskie. Ponadto dzięki wsparciu finansowemu Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Krakowie możliwe stało się przeprowadzenie badań geomagnetycznych. W ich oparciu możliwe było uchwycenie specyfiki osady, oraz stanowi asumpt do wdrożenia działań o charakterze konserwatorskim.

Jan Bulas, Michał Kasiński, Magdalena Okońska

Wstępne wyniki badań powierzchniowych prowadzonych na wybranych stanowiskach w dorzeczu Młyńskiej.

Rzeka Młyńska stanowi blisko 14-kilometrowy dopływ Wisły umiejscowiony pomiędzy dwoma dużymi lewobrzeżnymi dopływami tej rzeki – Nidy i Nidzicy. Na obszarze jej dorzecza, którego przybliżona powierzchnia wynosi 40km², zlokalizowanych jest szereg stanowisk o wybitnym znaczeniu dla rozumienia procesów kulturowo-osadniczych zachodzących w okresie przedrzymskim i rzymskim na terenie Małopolskiej Wyżyny Lessowej. Dotyczy to między innymi badanych przez zespół Zakładu Archeologii Epoki Żelaza IA UJ stanowisk osadowych w Jakuszowicach, Zagórzycach, Charbinowicach, a w ostatnich latach również w Rzemienowicach. Badania powierzchniowe ujawniły pozostałości licznych stanowisk w tego okresu także w innych punktach omawianej strefy.

W ostatnim sezonie badawczym prace terenowe skoncentrowane były na stanowiskach, na których odkryto materiały związane z epoką żelaza oraz w miejscach, w których na zdjęciach satelitarnych widoczne były anomalie wegetacyjne, które można wiązać z wymienionych okresem czasu. Obejmowały one m.in. pomiaru prospekcję lotniczą oraz powierzchniową połączoną z precyzyjnym namierzaniem charakterystycznych fragmentów ceramiki. W ostatnim sezonie badawczym prace terenowe skoncentrowane były na stanowiskach, na których odkryto materiały związane z epoką żelaza oraz w miejscach, w których na zdjęciach satelitarnych widoczne były anomalie wegetacyjne, które można wiązać z wymienionych okresem - na obszarze osad w Chwalibogowicach, Chrustowicach i Trębaczowie. Badania prowadzą do bliższego poznania preferencji osadniczych poszczególnych grup ludności zamieszkujących ten teren. W przyszłych sezonach planowane jest poszerzenie zakresu prac, co umożliwi uchwycenie struktur osadniczych na całym objętym badaniem obszarze, także z uwzględnieniem innych faz chronologicznych.

Jan Bulas

Sytuacja kulturowa w dorzeczu górnej Cisy, w okresie rzymskim i wczesnej fazie wędrówek ludów.

Dorzecze górnej Cisy to obszar, który podobnie jak pozostała część Kotliny Karpackiej podlegał licznym przemianom w okresie wpływów rzymskich i wczesnej fazie wędrówek ludów. Jednym z najważniejszych czynników kształtujących sytuację kulturową w tym okresie były migracje dużych grup ludzkich reprezentujących różne modele kulturowe (m.in. Dakowie, Sarmaci, Wandalowie). Jedną z populacji, która przemieściła się w dorzecze górnej Cisy w okresie rzymskim i w istotny sposób wpłynęła na obraz kulturowy była ludność wiązana z kultura przeworską.

W prezentacji zaprezentowany zostanie aktualny stan badań nad rolą migracji kultury przeworskiej na obszar dorzecza górnej Cisy. Przedmiotem badań jest kwestia wpływu wymienionej populacji na obraz kulturowy całego regionu, oraz rola jaką ona odegrała w procesie dziejowym. Zaprezentowane zostaną wyniki konfrontacji materiałów archeologicznych z źródłami historycznymi jak i próba podsumowania badań nad przemianami kulturowymi, powodowanymi zarówno kolejnymi przemieszczeniami ludności jak i czynnikami polityczno-ekonomicznymi.

Agata Sztyber

Wyniki badań archeologicznych na stanowisku 5 w Modlnicy, gm. Wielka Wieś w 2018 r.

Tegoroczne badania archeologiczne na stanowisku 5 w Modlnicy, gm. Wielka Wieś przyniosły odkrycia kolejnych 5 pochówków, datowanych na okres wczesnego średniowiecza. Wydaje się, że groby te wyznaczają północną granicę cmentarzyska, które liczy już obecnie ponad 120 pochówków. Poza obiektami średniowiecznymi natrafiono na 3

jamy neolityczne, które dostarczyły sporej ilości materiału ceramicznego i krzemienno. Jamy te wskazują, że północna część cmentarzyska weszła w strefę osadnictwa pradziejowego, które zarejestrowane zostało podczas badań AZP na wyniesieniu wzgórza, na którego stokach ulokowano cmentarzysko.

Michał Wojenka, Anna Bojęś-Białasik, Marcin Szyma

Grodzisko koło Skały w świetle wyników badań archeologiczno-architektonicznych przeprowadzonych w 2018 r.

Bieżący rok zaowocował kolejnymi pracami archeologiczno-architektonicznymi w tzw. Pustelni bł. Salomei w Grodzisku koło Skały. Podobnie jak w roku ubiegłym, tegoroczne prace wykopaliskowe objęły teren położony w sąsiedztwie wzniesionego w wieku XVII tzw. domu kapelana. Ich celem było rozpoznanie dalszych fragmentów zabudowy XIII-wiecznej, które – jak wskazały badania wcześniejsze, m.in. ubiegłoroczne – zalegają poniżej poziomów nowożytnych i pod budynkami barokowymi.

W roku 2018 założono wykop II, przylegający do „domu kapelana” od strony zachodniej oraz północno-zachodniej. Stwierdzono w nim pozostałości trzech przylegających do siebie budynków z fazy XIII-wiecznej. Budowle te, zachowane w poziomie piwnic, wzniesiono z kamienia wapiennego łączonego na glinie. W trakcie prac stwierdzono, iż jedna z odkrytych konstrukcji stanowi pozostałość silnie wydłużonego (przynajmniej 13 m) i dość wąskiego (ok. 3,5 m) budynku o przebiegu NW-SE. Stopy fundamentowe odkrytych budowli zalegały na głębokości ok. 400.85 cm, tj. ok. 360 cm poniżej współczesnego poziomu gruntu.

Wspomnianym piwnicom pod względem stratygraficznym odpowiadał wyraźny poziom użytkowy uchwycony po ich stronie zewnętrznej, zalegający na głębokości około 50 cm i przybierający postać ciemnobrunatnej warstwy o charakterze kulturowym. Prócz licznych ułamków ceramiki i kości zwierzęcych, warstwa ta zawierała interesujący inwentarz metalowy, m.in. ostrogi żelazne, groty beltów, różnego rodzaju okucia oraz dwa srebrne brakteaty guziczkowe. Zbiór ten datować należy na 2. połowę XIII – początek XIV wieku. Należy podkreślić, iż sedyment tworzący wspomniane nawarstwienie nieomal w całości pobrano do płukania (około 600 litrów osadu). Należy się spodziewać, że podobnie jak w roku ubiegłym, flotacja prób ziemi pozwoli na uzyskanie interesujących źródeł paleobotanicznych (ziarna), antrakologicznych (liczne węgle drzewne) oraz zooarcheologicznych (m.in. szczątki rybie).

Na obecnym etapie prac badawczych wskazanie funkcji obiektu w wieku XIII oraz osoby jej fundatora nie jest możliwe.

Tegoroczne prace wykopaliskowe trwały trzy miesiące (maj-lipiec).

Jacek Poleski

Badania krakowskiego podgrodzia - "Okolu" - w rejonie kościoła św.św. Piotra i Pawła

Wyniki eksploracji pozostałości wczesnośredniowiecznego, wielofazowego wału podgrodzia. Informacja o reliktach muru obronnego Krakowa z czasów Kazimierza Wielkiego i przylegającej do niego od strony wewnętrznej średniowiecznej siedziby możnowładczej.

Dariusz Niemiec

Piąty sezon badań archeologicznych przy Starej Synagodze na Kazimierzu

W referacie zaprezentowane zostaną najnowsze wyniki badań archeologiczno-architektonicznych przy Starej Synagodze na krakowskim Kazimierzu, które doprowadziły do niemal pełnego rozpoznania reliktyw budynku mykwy z XVII w. zniszczonej w okresie potopu szwedzkiego.

Jadwiga Olbrot

Archeologiczne ślady warsztatów garncarskich na terenie południowej Polski

Celem rozprawy doktorskiej jest wykazanie dywersyfikacji wytworów garncarskich produkowanych w ośrodkach znajdujących się na terenie południowej Polski w okresie od późnego średniowiecza do wczesnej nowożytności. Badania dotyczą nie tylko analizy wyrobów ceramicznych, ale również śladów związanych z produkcją garncarską. Przedstawione w ramach referatu archeologiczne pozostałości warsztatów rzemieślniczych będą dotyczyły reliktyw pracowni identyfikowanych na podstawie pozostałości zabudowań, wyposażenia, narzędzi wykorzystywanych podczas produkcji, odpadów ceramicznych, a także miejsc wydobywania i składowania złóż gliny. Analiza będzie prowadzona na podstawie opisywanych w literaturze przedmiotu materiałów archeologicznych, ale również będzie bazowała na wynikach badań źródeł pisanych, etnograficznych oraz ikonograficznych.

Krzysztof Rak, Maciej Grzelczyk, Alan Jaskot, Piotr Szczepanik

Stróża w powiecie myślenickim oraz Skawica, w powiecie suskim, nowe miejsca z rytami naskalnymi w Polsce.

W sezonie 2017/2018 rozpoznano dwa nowe miejsca z rytami naskalnymi w naszym kraju. Pierwsze znajduje się na gruntach miejscowości Stróża, nieopodal Pcimia w powiecie myślenickim. Odkrycia dokonano w trakcie realizacji większego projektu, którego głównym celem jest rozpoznanie problematyki średniowiecznego górnictwa na tym terenie, wzmiankowanego przez J. Długosza. Podczas badań na masywie Kotonia natrafiono, na ostaniec skalny, na którego powierzchni znajdują się wyryte w skalne znaki. Skała na której te przedstawienia zostały wykonane wśród lokalnej społeczności nosi nazwę „Diabelski Kamień”. Nazwa ta koresponduje z innym toponimem – Skałą Czarownic w Wilkowicach koło Bielska-Białej. Obie formacje geologiczne posiadają ponadto zbliżoną morfologię a ich

ekspozycja w terenie również wykazuje analogie. Z „Diabelskim Kamieniem” i znajdującymi się na niej przedstawieniami związana jest miejscowa legenda, która tłumaczy pochodzenie zarówno skały, jak widniejących na niej wizerunków. Drugim miejscem, gdzie zarejestrowano wyryte w skale przedstawienia, znajduje się na południe od Suchej Beskidzkiej i Makowa Podhalańskiego, w miejscowości Skawica. W Paśmie Babiogórskim, u podnóża szczytu Gronie na płaskiej płycie skalne odnotowano zgrupowanie wyrytych znaków. Przedstawienia te należy łączyć z czasami nowożytnymi i aktywnością pasterską. Kamień z rytami znajduje się na granicy, obecnie już zarastającego pastwiska a twórcami rytów mieli być pasterze wypasujący tutaj swoje zwierzęta. W miejscowej tradycji za najstarszy ryt uznawane jest przedstawienie człowieka na tle krajobrazu górskiego.

Marcin Czarnowicz, Jacek Karmowski, Agnieszka Ochał- Czarnowicz, Piotr Kołodziejczyk

Wielka Wojna w Karpatach – kontynuacja projektu

W roku 2018 zespół złożony z studentów i pracowników IA UJ kontynuował badania pozostałości po walkach z okresu I Wojny Światowej w Karpatach. Podczas ostatniego sezonu badawczego ukończono dokumentację pozycji wojsk Austro- Węgierskich na wzgórzu Czerteż nieopodal Jasiela. Uzyskano w ten sposób plan całej linii obrony, która na przełomie stycznia i lutego roku 1915 była ostatnią pozycją austriacką broniącą terenów dzisiejszej Słowacji przed nacierającymi wojskami carskiej Rosji. Ważnym punktem tegorocznych badań było też zadokumentowanie cmentarzy wojennych znajdujących się na obszarze walk z uwagi na postępującą erozję tego terenu. W mijającym roku rozpoczęto ponadto, wraz z CITRU, przygotowanie aplikacji- przewodnika, który przedstawi zainteresowanym turystom przemierzającym karpackie szlaki informacje na temat zmagania z okresu Wielkiej Wojny oraz prac, jakie IA UJ prowadzi w okolicy.

K.M. Ciałowicz, G. Bąk-Pryc, M. Czarnowicz, J. Dębowska-Ludwin, U. Doros, M. Gamrat, J. Karmowski, K. Rosińska-Balik, J. Skłucki, M. Sobas, A. Szczepanek

TELL EL-FARCHA 2018. Wstępne wyniki badań.

Badania w Tell el-Farcha trwały od 22 IX do 25 X i objęły wszystkie trzy Komy wchodzące w skład stanowiska. Na Komie Zachodnim prowadzono eksplorację nowo odkrytego browaru datowanego na okres Nagada IID-III A, wyraźnie przecinającego starsze nawarstwienia. Odślonięto również mury z cegły mułowej datowane na schyłkową fazę kultury Dolnoegipskiej oraz znajdujące się pomiędzy nimi konstrukcje rowkowe. Na Komie Centralnym kontynuowano prace w warstwach datowanych na początki zasiedlenia stanowiska (k. Dolnoegipska), odsłaniając pozostałości domostw, jam zasobowych i innych konstrukcji osadniczych. Na Komie Wschodnim przebadano kilka grobów, w jednym z nich został odkryty pierwszy na tym stanowisku przykład ceramicznej trumny. Przebadane groby można datować na okres współczesny fazie Nagada IIIB. W warstwach starszych (Nagada IID-III A) odkryto bardzo interesujący zespół osadniczy złożony z licznych pomieszczeń

otoczonych dobrze zachowanymi murami z różnych rodzajów cegieł oraz liczne paleniska i piece.

Mariusz A. Jucha, Natalia Małecka-Drozd, Magdalena Kazimierczak, Grzegorz Bąk-Pryc

Tell el-Murra – prace badawcze w sezonie 2018.

Badania wykopaliskowe w Tell el-Murra (Delta Nilu) w sezonie 2018 obejmowały przede wszystkim północno-wschodnią część stanowiska (wykop T5). Stanowiły one kontynuację prac prowadzonych na tym obszarze w latach 2013-2017, w czasie których odsłonięto struktury osadnicze z III tys. p.n.e. W bieżącym roku dokończono eksplorację zabudowań z okresu wczesnodynastycznego. Przebadano, wzniesione z cegieł suszonych, budynki na planie prostokąta, a także konstrukcje na planie okrągłym. Materiał zabytkowy obejmował głównie naczynia ceramiczne i kamienne, narzędzia krzemienne i kamienne a także odciski pieczęci cylindrycznych. W mniejszym zakresie kontynuowano także, rozpoczęte w roku 2010, prace w południowo-zachodniej części stanowiska (wykop S3). W obrębie położonego tam cmentarzyska przebadano kolejne pochówki z okresu wczesnodynastycznego. Zlokalizowano również starsze konstrukcje, prawdopodobnie o charakterze osadniczym. W skład wyposażenia grobowego wchodziły głównie naczynia ceramiczne i ozdoby osobiste. Znaczna część prac nastawiona była również na wykonanie dokumentacji materiału zabytkowego uzyskanego w poprzednich latach.

Marcin Czarnowicz, Krzysztof Ciałowicz, Agnieszka Ochał- Czarnowicz, Ianir Milevski, Yuval Yekutieli, Jacek Karmowski, Marcel Campagno

Tel Erani, najstarsze miasto Izraela?

W lipcu br. miał miejsce czwarty sezon prac wykopaliskowych na stanowisku Tel Erani w południowym Izraelu. Głównymi celami badawczymi na sezon 2018 było rozpoznanie części wewnętrznej budynku egipskiej factorii handlowej w wykopie D3H oraz potwierdzenie występowania u południowego podnóża tellu systemu obronnego i zgromadzenie danych pozwalających na jego ostateczne wydatowanie. Zakres prac został zatem rozszerzony o nowy, zlokalizowany na południe od badanego w latach 2013-2015 obszaru D3H, wykop. W pracę na stanowisku włączyli się badacze z Uniwersytetu w Buenos Aires oraz Izraelskiej Służby Starożytności (IAA).

W trakcie naszej prezentacji przedstawimy wyniki tegorocznych prac wraz ze znaczeniem, jakie potwierdzenie bytności przybyszów z Egiptu na stanowisku, a w szczególności odnalezienie muru obronnego, o tak wczesnej dacie powstania, ma dla zrozumienia procesów społecznych w Południowym Lewancie.

Maciej Waclawik

Gospodarcze i kulturowe znaczenie Pustyni Negew w okresie bizantyńskim.

Pustynia Negew pokrywająca blisko połowę powierzchni współczesnego państwa Izrael, od najdawniejszych czasów była przestrzenią rozwoju człowieka i tworzonej przez niego kultury. Swój największy rozkwit przeżywała w okresie bizantyńskim (IV – początek VII wieku), kiedy to założone we wcześniejszym okresie karawanseraje przekształcone zostały w prężne ośrodki miejskie. Jego przyczyn dopatrywać się można w rozwoju szlaku handlowego, łączącego Afrykę i Azję z Wybrzeżami Basenu Morza Śródziemnego (tzw. Szlak Kadzidlany), a także ruchu pielgrzymkowego, którego celem były najważniejsze miejsca chrześcijaństwa. Nie bez wpływu była również obecność garnizonów wojskowych, których celem była ochrona zarówno kupców, jak i pielgrzymów.

Przeżycie w skrajnie nieprzyjaznych warunkach możliwe było dzięki odpowiedniemu planowaniu przestrzennemu, czy rozwiązań architektonicznych i technologicznych, umożliwiającym izolację od nadmiernego promieniowania i ciepła, a także gromadzenie największej możliwej ilości wody czy ekstremalne rolnictwo – głównie uprawę winorośli i daktylowców. Zaskakująca jest relatywnie duża ilość kościołów w dość niewielkich osadach, których wznoszenie wydaje się przerastać religijne potrzeby mieszkańców.

Upadek tego prężnie rozwijającego się regionu, podobnie jak i jego rozkwit, posiada wiele przyczyn. Pierwszą z nich była Wielka Plaga Justyniańska, której efektem była depopulacja osad i zmiana modelu osadniczego. Cykliczne konflikty zbrojne z Państwem Sasanidzkim, trzęsienia ziemi, a także polityka militarna Justyniana doprowadziły do sytuacji, że w momencie muzułmańskiej konkwisty de facto nie było komu się bronić i znaczna część osad otworzyła bramy przed najeźdźcami, co pozwoliło im przetrwać jeszcze około jednego wieku. Antychrześcijańska polityka fiskalna najeźdźcy, a także przeniesienie stolicy z Damaszku do Bagdadu poskutkowało utratą celowości utrzymywania negewskiej gałęzi szlaku handlowego i ostatecznym opuszczeniem osad.

Piotr Kołodziejczyk, Marek Nowak, Michał Wasilewski, Jacek Karmowski, Marcin Czarnowicz, Barbara Witkowska, Justyna Zakrzeńska, Agnieszka Brzeska-Pasek

Badania wykopaliskowe IA UJ na stanowisku Munqata'a (płd. Jordania) w sezonie 2018

W sierpniu i wrześniu br. były kontynuowane badania wykopaliskowe Instytutu Archeologii UJ na terenie południowej Jordanii. W ramach projektu HLC kontynuowano prace na stanowisku – Munqata'a zlokalizowanym w dystrykcie Tafila. W kolejnym sezonie poszerzono wykop otwarty w sezonie 2017 oraz otwarto serię sondażowych wykopów w innej części stanowiska. Konstrukcje kamienne odkryte w ubiegłym roku okazują się mieć swoją kontynuację zaś w nowych wykopach zidentyfikowano szereg nowych kamiennych murów tworzących budowle o dużych rozmiarach. Na stanowisku także szereg zabytków (m.in. groty strzał, naczynia i fragmenty ceramiki) potwierdzające datowane stanowiska na okres funkcjonowania kultury Jerycho IX (neolit ceramiczny). Tegoroczne działania projektu obejmują także aktywności edukacyjne i popularyzatorskie prowadzone w południowej Jordanii.

Piotr Kołodziejczyk, Marek Nowak, Michał Wasilewski, Jacek Karmowski, Marcin Czarnowicz, Barbara Witkowska, Justyna Zakrzeńska, Agnieszka Brzeska-Pasek

Badania wykopaliskowe IA UJ na stanowisku Faysaliyya (płd. Jordania) w sezonie 2018

W sierpniu i wrześniu br. były kontynuowane badania wykopaliskowe Instytutu Archeologii UJ na terenie południowej Jordanii. W ramach projektu HLC kontynuowano prace na stanowisku – Faysaliyya zlokalizowanym w dystrykcie Shawbak. W ramach rozpoczętego w 2017 roku projektu prowadzone są prace mające na celu zweryfikowanie dotychczasowej wiedzy o wczesnej epoce brązu na tym obszarze w kontekście epok wcześniejszych i warunków środowiskowych. Na stanowisku Faysaliyya poszerzono wykopy i zidentyfikowano kolejne struktury kamienne. Zabytki krzemienne, kamienne i ceramiczne, pozwalają na coraz dokładniejsze datowanie tych znalezisk na okres Neolitu i Chalkolitu, a niektóre obiekty wskazują na wczesną epokę brązu. Nadal identyfikuje się także bardzo liczne zabytki z dolnego i środkowego paleolitu oraz epipaleolitu.

Jarosław Bodzek, Kamil Kopij, Łukasz Misk, Małgorzata Kajzer, Paweł Cwiakała (AGH), Edyta Puniach (AGH)

ArTu-DTu – Archaeological Study in Dajaniya and Tuwaneh, Jordan – Nowy projekt Instytutu Archeologii UJ

W dniach 29.10 – 19.11. 2018 r. zespół archeologów z Instytutu Archeologii UJ przy współpracy pracowników i studentów Wydziału Geodezji Górniczej i Inżynierii Środowiska AGH przeprowadził badania na dwóch stanowiskach położonych w południowo-zachodniej Jordanii. Pierwszym badanym stanowiskiem był rzymski obóz w Dajaniya (prowincja Ma'an). Celem badań było wykonanie dokumentacji stanowiska przy wykorzystaniu nowoczesnych technologii (skaniny laserowej 3D, fotogrametria ultra niskiego (Funa) i bliskiego zasięgu), jak również próba weryfikacji datowania fortu na podstawie zebranego powierzchniowo materiału ceramicznego.

Drugim stanowiskiem poddanym badaniom było miasto Tuwaneh (prowincja Tafila). Miasto położone na ważnym szlaku handlowym pomiędzy Syrią a Petrą odgrywało istotną rolę w okresie nabatejskim, rzymskim i bizantyńskim. Ze względu na zasięg stanowiska nasze prace ograniczyliśmy do wybranego fragmentu miasta. Zastosowane zostały te same metody dokumentacyjne i weryfikacyjne.

Paulina Komar

Amfory betyckie w północnej Italii

Celem prezentacji jest porównanie procentowego udziału amfor betyckich wśród wszystkich importowanych pojemników znalezionych w północnej Italii, zarówno w części tyrrzeńskiej, jak i adriatyckiej.

Nie jest zaskoczeniem, że produkty z Betyki trafiały do Rzymu w ogromnych ilościach, jednak są one równie popularne na znacznie mniejszych stanowiskach tyrrreńskiej Italii. Z kolei nad Adriatykiem ich udział nie przekracza 5%.

Porównanie danych procentowych dotyczących amfor z komputerowym modelem świata rzymskiego opracowanym przez badaczy ze Stanfordu sugeruje, że koszty transportu mogły odgrywać znaczącą rolę w dystrybucji produktów beteckich. Oznaczałoby to, że wbrew założeniom tzw. "prymitywistów" siły rynkowe regulowały rzymską gospodarkę.

Ewdoksia Papuci-Władyka, Łukasz Miszk

Rezultaty badań PAPHOS AGORA PROJECT w roku 2018

W sezonie 2018 odbyła się długa kampania wykopaliskowa (08.08-23.09.2018) w ramach interdyscyplinarnych, międzynarodowych badań Paphos Agora Project. Prowadzono wykopaliska na Agorze starożytnego miasta Pafos, stolicy hellenistycznego i rzymskiego Cypru, oraz na dwóch sondażach mających na celu weryfikację wyników prospekcji geofizycznej z ub. roku. Przeprowadzono również prospekcję geofizyczną na wybranych obszarach antycznego miasta, badania geoarcheologiczne oraz prace konserwatorskie. Wstępne wyniki zostaną zaprezentowane w trakcie wystąpienia.

Kamil Kopij, Adam Pilch

Akustyka contiones albo ilu Rzymian mogło słyszeć mówcę

Jedną z centralnych instytucji Republiki Rzymskiej były tzw. contiones – zgromadzenia publiczne, w czasie których politycy omawiali prawa zaproponowane uprzednio na Zgromadzeniach Ludowych i przedstawiali swoje o nich opinie. Część badaczy uważa nawet, że odgrywały one kluczową rolę w determinowaniu losu danej propozycji. Jeśli wnioskodawca zauważył, że uczestnicy contio nie są przychylnie nastawieni do proponowanego prawa, wycofywał je z obrad, by zapobiec bardziej dotkliwej porażce w czasie głosowania. Biorąc pod uwagę znaczenie contiones, interesujące wydaje się być pytanie, ile osób mogło nie tylko uczestniczyć w tych zgromadzeniach, ale słyszeć i zrozumieć mówców.

W referacie chcielibyśmy zaprezentować wyniki analizy akustycznej dwóch miejsc, w których odbywały się contiones na Forum Romanum. Aby to osiągnąć, wykonaliśmy szereg symulacji z użyciem modelu 3D forum, uwzględniając w nich geometrię przestrzeni, właściwości akustyczne materiałów użytych do wzniesienia budowli na Forum, siłę głosu mówcy oraz poziom szumu tła. Na tej podstawie wyznaczyliśmy obszar, w obrębie którego mowa mogła być na tyle dobrze słyszana, by uczestnik był w stanie zrozumieć poszczególne słowa. Następnie obliczyliśmy ile osób, mogło się na tym obszarze zmieścić.

Radosław Palonka, Bolesław Zych, Anna Słupianek, Katarzyna Ciomek, Paweł Micyk

Badania terenowe Projektu Sand Canyon-Castle Rock w Kolorado, USA w sezonie 2018 roku.

Kolejny sezon badań terenowych projektu w Kolorado (USA) to m.in. kontynuacja wykopalisk na stanowisku obronnym położonym w otulinie parku Canyons of the Ancients National Monument. Stanowisko to (MM2) było najprawdopodobniej jednym z kluczowych stanowisk w badanym zespole osadniczym kultury Pueblo z XIII wieku n.e., położone w bardzo trudno dostępnym miejscu, na wyniesionej ponad okoliczny teren skale, ale w zasięgu komunikacji wzrokowej kilku innych stanowisk w niszach skalnych na stoku kanionu. Jednocześnie położone jest ono obok głównego ciek wodnego w okolicy, McElmo Creek oraz terenów, które były prawdopodobnie w przeszłości polami uprawnymi. Stanowisko, które na początku wydawało się okrągłą wieżą z przyległymi pomieszczeniami, najprawdopodobniej było stanowiskiem mieszkalnym (przynajmniej 6-7 pomieszczeń) i obronnym, być może zamieszkałym okresowo, przede wszystkim w miesiącach wiosennych i letnich, stanowiąc swego rodzaju miejsce monitorowania i ochrony pól uprawnych.

Badania z bieżącego roku pokazały, że dominującym i centralnie umieszczonym w kontekście innych budynków na stanowisku była zbudowana na planie okręgu kiva (budynek kamienny najczęściej lokowany pod powierzchnią ziemi). Wykopaliska ukazały cały zarys tego budynku wraz z przyległymi pomieszczeniami, bez osiągnięcia jednak poziomu posadzki; w kivi odkryto m.in. podziemny tunel służący do doprowadzania powietrza z zewnątrz budynku oraz koronę deflektora-murku rozdzielającego powietrze, które wpadało do środka takiego pomieszczenia z tunelu. Pobrano też próbki do badań dendrochronologicznych z dość dobrze zachowanych belek drewnianych stanowiących konstrukcję dachu kivy oraz zebrano bardzo dużo zabytków, m.in. kamienne rozcieracze *mano* i *metate*, fragmenty ceramiki malowanej i zdobionej odciskami sznura oraz kilka krzemienych grocików strzał. Część innego pomieszczenia przyległego do kivy od strony północnej została wyeksplorowana do posadzki, którą była lista skała. Bardzo ważna w całym procesie dokumentacji okazały się zdjęcia z drona oraz fotogrametria i skaning laserowy 3D.

Badania wykopaliskowe (sondażowe) przeprowadzono także u podnóża skały, na którym ulokowane jest stanowisko z architekturą. Ujawniły one ślady aktywności z okresu historycznego i nowożytnego, związanego głównie z osadnictwem amerykańskich farmerów z przełomu XIX i XX wieku; znaleziono tam także bardzo dużą ilość bogato zdobionych fragmentów naczyń ceramicznych (prawdopodobnie spadły one ze skały, na której ulokowane było stanowisko kultury Pueblo).

Badania w roku 2018 finansowane były głównie przez Narodowe Centrum Nauki (grant SONATA BIS), ale także ze środków Wydziału Historycznego i Instytutu Archeologii UJ.

Bolesław Zych, Radosław Palonka, Paweł Micyk, Anna Wencel

Nowe technologie w badaniu sztuki naskalnej i osadnictwa kultury Pueblo w Kolorado, USA

Prezentacja dotyczy nowoczesnych technik dokumentacji, m.in. fotogrametrii, zdjęć z drona oraz skaningu laserowego 3D stanowisk ze sztuką naskalną oraz architekturą położonych w kilku kanionach południowo-zachodniej części Kolorado, USA i badanych w ramach projektu prowadzonego przez Instytut Archeologii UJ od 2011 roku. Zastosowanie nowoczesnych technik dokumentacji pozwoliło zarówno na precyzyjną dokumentację malowideł i petroglifów, jak też fragmentów i całych budynków oraz stanowisk oraz na generowanie modeli i wizualizacji trójwymiarowych. Modele były także tworzone z zastosowaniem metody RTI (Reflectance Transformation Imaging), numerycznego modelu terenu oraz silników gier. Techniki te pozwoliły także na ujawnienie wielu szczegółów oraz całych przedstawień sztuki naskalnej, są niewidoczne „gołym okiem”.

Magdalena Krzemień (UJ), Mateusz Popek (UMK), Małgorzata Mileszczyk (UW), Jakub Maciejewski

Podwodny rekonesans w jeziorze Peten Itza (Gwatemala) –wyniki badań

Referat ma na celu zaprezentowanie wyników archeologicznego rekonesansu podwodnego zrealizowanego w gwatemalskim jeziorze Peten Itza (departament Peten, północna Gwatemala). Podczas pierwszego sezonu przeprowadzono prospekcję podwodną

siedmiu obszarów zlokalizowanych w południowej części jeziora. Rekonesans został przeprowadzony między innymi wokół wyspy Flores (Nojpeten), wzdłuż Półwyspu Tayasal oraz w obrębie obecnie zalanych (na skutek wzrostu poziomu wody na przestrzeni wieków) mniejszych wysp jeziora Peten Itza. Wśród głównych założeń projektu należy wymienić odnalezienie śladów życia codziennego oraz aktywności rytualnej Majów Itza, a także pozostałości po stoczony w 1697 roku bitwie wodno-łądowej między mieszkańcami tych terenów a hiszpańskimi konkwistadorami. Niniejszy referat ma na celu przedstawienie danych jakie udało się pozyskać podczas rekonesansu przeprowadzonego w roku 2018.

Jarosław Żrałka, Katarzyna Radnicka, Monika Banach

Projekt dokumentacji i konserwacji malowideł ściennych z Chajul (Gwatemala) – wyniki wstępnych prac oraz perspektywy przyszłych badań

Referat przedstawia wyniki wstępnych badań dotyczących unikalnych fresków Majów z grupy Ixil znajdujących się w kilku prywatnych domach w miejscowości Chajul położonej w południowo-zachodniej Gwatemali. Celem niedawno rozpoczętego projektu jest kompleksowa dokumentacja fresków, ich konserwacja oraz interpretacja. Wstępne ustalenia wskazują na to, że freski mogą być datowane na okres wczesnokolonialny i przedstawiać ważne wydarzenia z życia lokalnej społeczności. Przede wszystkim mogą być to tzw. danzas

lub bailes – tańce łączące różne tradycje i praktykowane z okazji obchodów ważnych wydarzeń o charakterze historycznym, religijnym lub społeczno-kulturowym, które można zobaczyć również współcześnie w różnych regionach Mezoameryki.

Jarosław Żrałka, Wiesław Koszkul

Badania Projektu Archeologicznego Nakum w Gwatemali. Odkrycie rytualnej łaźni Majów

W trakcie referatu pragniemy zaprezentować odkrycie wykutej w wapiennej skale konstrukcji, która z całym prawdopodobieństwem pełniła funkcję łaźni parowej (temazcal). Jest to jeden z najwcześniejszych obiektów tego rodzaju znanych z całej Mezoameryki. Po przedstawieniu najważniejszych elementów nowo odkrytej łaźni z Nakum dokonamy charakterystyki funkcji, znaczenia i symboliki mezoamerykańskich łaźni parowych.

Anna Wencel, Paweł Cwiakała, Edyta Puniach, Kacper Widuch, Maciej Bernaś, Łukasz Misk, Kamil Kopij, Jarosław Bodzek

Focus i Freestyle – nowe nabytki Instytutu Archeologii UJ – Zastosowanie i możliwości

Na wiosnę 2018 roku dzięki wsparciu prorektora ds. dydaktycznych prof. dr hab. Armena Edigariana Instytut Archeologii UJ zakupił dwa skanery 3D od firmy Faro: skaner naziemny Focus M70 oraz skaner ręczny Freestyle 3D. Zakupiony sprzęt został przetestowany podczas prac archeologicznych na trzech stanowiskach: w Pafos na Cyprze oraz w Dajaniya i Tuwaneh w Jordanii. W ramach prowadzonych prac dokumentacyjnych skanery wykorzystano do inwentaryzacji zróżnicowanych obiektów zabytkowych: od dużych budowli kamiennych, przez trudno dostępne konstrukcje (studnia, termy, elementy budowli) po zabytki ruchome (detale architektoniczne). W naszej prezentacji chcielibyśmy pokazać zalety oraz ograniczenia użytkowania skanerów oraz zwrócić uwagę na możliwości ich wykorzystania w procesie dydaktycznym w naszym instytucie.

Łukasz Misk, Wojciech Ostrowski (Politechnika Warszawska), Wawrzyniec Miścicki, Małgorzata Kajzer, Kamila Nocoń, Kamil Kopij, Marcin Czarnowicz, Jacek Karmowski, Szymon Jellonek, Barbara Zając, Weronika Winiarska, Tomasz Oberc, Agnieszka Ochalek (AGH), Klaudia Jagoda, Dorota Bojkowska, Jolanta Kiszka.

Instytut Archeologii UJ gospodarzem CAA 2019

Computer Application and Quantitative Methods in Archaeology (Aplikacje Komputerowe i Metody Ilościowe w Archeologii) jest międzynarodową organizacją promującą nieszablone i zaczerpnięte z metod informatycznych sposoby pozyskiwania oraz opracowywania danych archeologicznych. Od 1973 roku stowarzyszenie CAA International

organizuje międzynarodowe konferencje gromadzące archeologów, informatyków oraz statystyków. Z czasem nabrały one charakteru multidyscyplinarnego, obejmując swoim zasięgiem wszystkie metody cyfrowe i matematyczne oraz inne nauki ściśle znajdujące swoje zastosowanie w archeologii (geofizyka, fotogrametria, archeometria, statystyka, informatyka, modelowanie matematyczne etc.). W kwietniu 2019 roku 47 już edycja tej konferencji zostanie zorganizowana przez Instytut Archeologii UJ we współpracy z polskim oddziałem CAA. W naszej prezentacji chcielibyśmy przedstawić stan przygotowań oraz generalny zakres tematyczny konferencji.

Ostrowski Wojciech (Politechnika Warszawska), Miszk Łukasz, Osińska-Skotak Katarzyna (Politechnika Warszawska), Papuci-Władyka Ewdoksia

Cztery lata współpracy Instytutu Archeologii UJ oraz Wydziału Geodezji i Kartografii Politechniki Warszawskiej

W roku 2015 dzięki nawiązaniu kontaktu przez pracowników Instytutu Archeologii UJ oraz Wydziału Geodezji i Kartografii Politechniki Warszawskiej doszło do podpisania umowy o współpracy między tymi dwiema jednostkami badawczymi w kontekście realizowanego w Zakładzie Archeologii Klasycznej IA UJ projektu badawczego w Pafos na Cyprze.

W ramach kooperacji udało się wypracować i wdrożyć nowoczesną metodykę prac dokumentacyjnych oraz badawczych wykorzystujących metody fotogrametryczne, jak fotogrametria bliskiego zasięgu, fotogrametria lotnicza, zastosowanie zobrażeń satelitarnych.

W prezentacji przedstawione zostaną niezwykle owocne rezultaty tej współpracy, a także jej inne aspekty wykraczające poza badania wykopaliskowe.

Albert Wydrzycki

Dawne dni przeminęły, czyli wyprawa naukowa w Alpy 2018

Dawne czasy przeminęły i świata dawnego już nie ma. Istnieje jednak archeologia, która jest kluczem do bram poznania tego co zapomniane. Autor pragnie przenieść słuchaczy w świat alpejskich szczytów i dolin, w szczególności dotykając obszary Tyrolu i Gryzonii, leżących na terytorium Austrii i Szwajcarii. Wycieczka badawcza w te regiony, która miała miejsce w lipcu i sierpniu obecnego roku, pozwoliła lepiej spojrzeć z interdyscyplinarnego punktu widzenia na ten potężny masyw górski. Udział w Międzynarodowej Szwajcarskiej Letniej Szkole Archeologii Alpejskiej w Alp Flix skutkowało zapoznaniem się z tamtejszą metodyką pracy, a pobyt w Tyrolu bliżej ukazał wiele paleolitycznych i mezolitycznych stanowisk jako miejsc obecności człowieka w tym okresie. Najważniejszymi osiągnięciami tej wyprawy było prawdopodobne odkrycie nowego stanowiska archeologicznego oraz otworzenie nowej perspektywy badawczej do działania w miejscach pozbawionych do tej pory śladów osadnictwa społeczności łowiecko-zbierackich. Głównym celem wystąpienia jest ukazanie

Alp jako obszaru „bez barier”, z bogatymi zasobami naturalnymi i pięknymi widokami, które zostają w sercu na zawsze.